

SPRÁVA

o mimoriadnom zhoršení vôd na Slovensku v roku 2019

Slovenská inšpekcia životného prostredia, útvar inšpekcie ochrany vôd (ďalej len „inšpekcia“) ako odborný kontrolný orgán, prostredníctvom ktorého Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vykonáva hlavný vodoochranný dozor vo veciach ochrany vôd podľa zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „vodný zákon“).

V rámci hlavného štátneho vodoochranného dozoru inšpekcia okrem iného preberá aj hlásenie o mimoriadnych zhoršeníach kvality vôd alebo mimoriadnych ohrozeniach kvality vôd (ďalej len „MZV“). Podľa ustanovenia § 41 ods. 1 vodného zákona MZV je náhle, nepredvídané a závažné zhoršenie alebo závažné ohrozenie kvality vôd spôsobené vypúšťaním odpadových vôd alebo osobitných vôd bez povolenia alebo spôsobené neovládateľným únikom znečisťujúcich látok, ktoré sa prejavujú najmä zafarbením alebo zápachom vody, tukovým povlakom, vytváraním peny na hladine, výskytom uhynutých rýb alebo výskytom znečisťujúcich látok v prostredí súvisiacom s povrchovou vodou alebo podzemnou vodou.

Každý kto zistí príznaky MZV, je povinný, bez zbytočného odkladu ohlásiť túto skutočnosť inšpekcii. Inšpekcia prostredníctvom miestne príslušných odborov inšpekcie ochrany vôd Inšpektorátov životného prostredia (ďalej len „OIOV“) riadi práce pri riešení MZV a je oprávnená v rámci jeho riešenia ustanoviť pracovnú skupinu zo zástupcov orgánov štátnej vodnej správy, pôvodcu MZV, ak je pôvodca známy, správcu vodného toku, užívateľa rybárskeho revíru, poverenej osoby, záchranných zložiek integrovaného záchranného systému, obcí alebo iných právnických osôb a fyzických osôb.

V rámci pracovnej skupiny je inšpekcia oprávnená uložiť pôvodcovi príkazy na vykonanie bezprostredných opatrení na zneškodnenie MZV a odstránenie jeho škodlivých následkov.

V roku 2019 na základe prijatých hlásení OIOV zaevidovali 199 oznámení o možných príznakoch MZV, pričom v 80 prípadoch sa šetrením nezistilo naplnenie znakov MZV podľa ustanovenia § 41 ods. 1 vodného zákona a preto boli vyradené z evidencie. Zo 119 udalostí, ktoré naplnili znaky MZV sa v 45 prípadoch MZV prejavilo na povrchových vodách a v 74 prípadoch boli znečistené alebo ohrozené podzemné vody.

Prehľad o počte nahlásených udalostí za rok 2019, evidovaných inšpekciou v členení podľa jednotlivých OIOV, je uvedený v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1

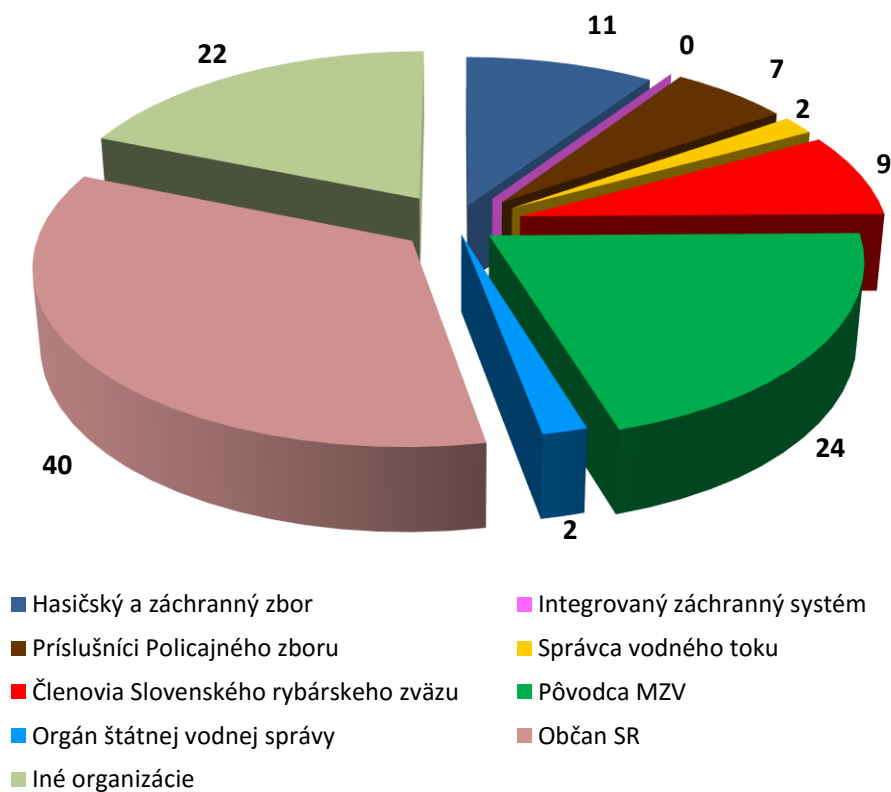
OIOV	Počet MZV		Mimoriadne zhoršenie vôd (MZV)					
			Povrchové vody			Podzemné vody		
	Ohlásené	Naplnili znaky	Celkový počet	Vodárenské toky	Hraničné toky	Celkový počet	Znečistené	Ohrozené
BA	59	36	12	0	0	24	1	23
SP NR	20	17	4	0	0	13	2	11
ZA	25	14	7	0	0	7	0	7
BB	38	26	18	0	0	8	1	7
KE	57	26	4	0	0	22	0	22
spolu	199	119	45	0	0	74	4	70

BA - OIOV Bratislava , SP NR – OIOV Stále pracovisko Nitra, BB - OIOV Banská Bystrica, ZA – OIOV Žilina, KE – OIOV Košice.

Z celkového počtu MZV, ktoré naplnili znaky MZV (119) možno konštatovať, že MZV zistili a nahlásili predovšetkým občania SR a to v 40 prípadoch (33,6 %). Celkový prehľad o tom, kto zistil MZV je uvedený v grafe č. 1.

Graf č. 1.

Ohlasovatelia MZV

V roku 2019 z celkového počtu MZV, ktoré naplnili znaky MZV (119) boli v 92 prípadoch (77,3 %) zistení pôvodcovia MZV. Úspešnosť zistených pôvodcov MZV úzko súvisí so

včasným ohlasovaním MZV. Hlavnou príčinou nezistenia pôvodcu MZV je najmä oneskorené ohlásenie MZV, t. j. po viac ako 6 hodinách od jeho vzniku. V roku 2019 bolo až 20 prípadov MZV ohlásených po 6 hodinách od vzniku MZV.

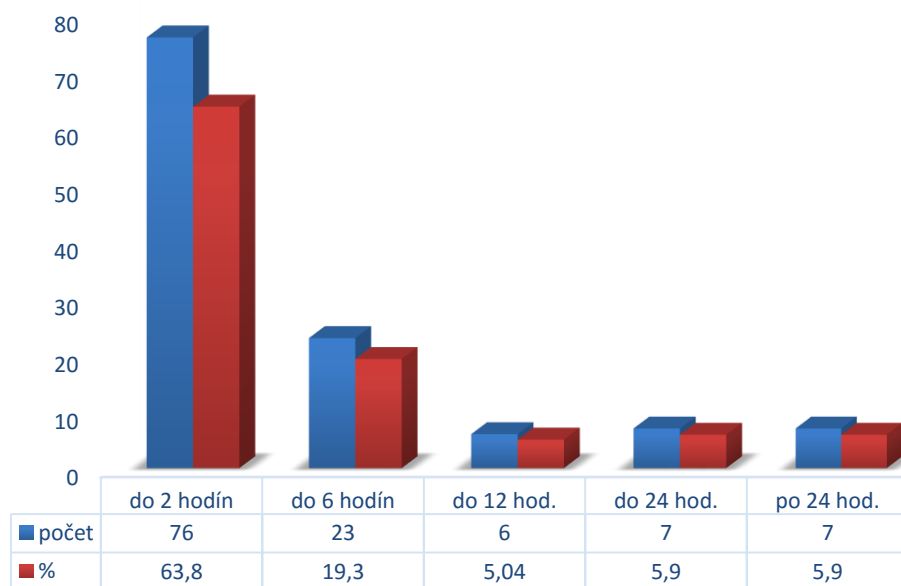
Prehľad časových relácií hlásenia vzniknutých resp. zistených MZV na inšpekciu v členení podľa jednotlivých OIOV, je uvedený v tabuľke č. 2 a grafe č. 2.

Tabuľka č. 2

Časové relácie ohlasovania MZV na SIŽP					
	do 2 hodín	do 6 hodín	do 12 hod.	do 24 hod.	po 24 hod.
BA	31	4	0	0	1
SP NR	9	3	2	2	1
ZA	12	1	0	1	0
BB	18	4	2	1	1
KE	6	11	2	3	4
Spolu	76	23	6	7	7
%	63,8	19,3	5,04	5,9	5,9

Graf č.2

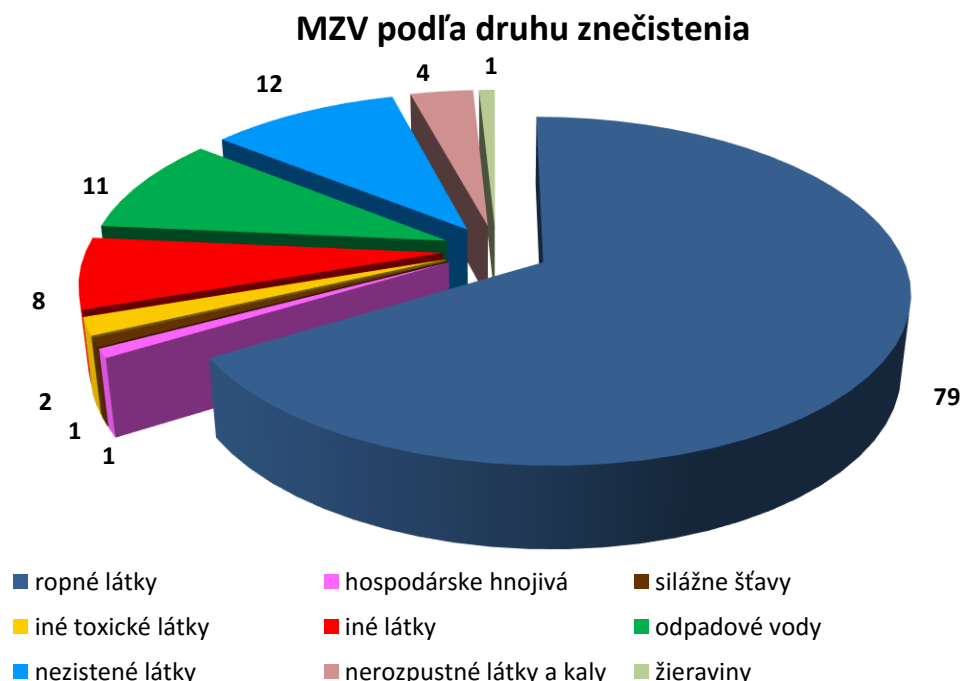
ohlasovanie MZV na SIŽP

Príčinou vzniku MZV v roku 2019 bol predovšetkým únik znečisťujúcich látok do prostredia súvisiaceho s vodou, vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov. Najvýznamnejšia skupina znečisťujúcich látok, ktorá v roku 2019 spôsobila MZV, boli ropné látky a to až v 79 prípadoch (66,4 %). Ďalšou významnou skupinou, ktoré sa podieľali na vzniku MZV boli odpadové vody a ich vypúšťanie do povrchových vôd alebo podzemných vôd bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy, čo predstavovalo 11 prípadov (9,2 %).

Celkový prehľad o druhoch znečistenia, ktoré zapríčinili MZV v roku 2019 je uvedený v grafe č. 3.

Graf č. 3.

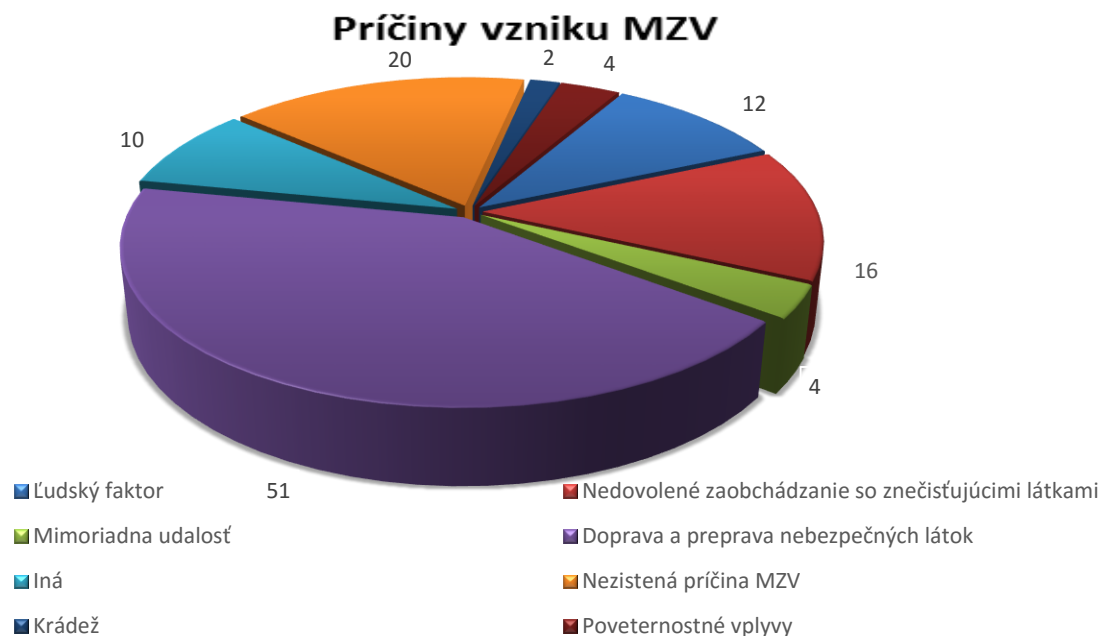
Z riešenia MZV v roku 2019 vyplynulo, že medzi najčastejšie príčiny vzniku MZV možno zaradiť dopravu a prepravu znečisťujúcich látok a to v 51 prípadoch (42,8 %), nedovolené zaobchádzanie so znečisťujúcimi látkami predstavovalo 16 prípadov (13,4 %) (išlo najmä o nedostatočnú údržbu a zlý technický stav zariadení na skladovanie znečisťujúcich látok, či zlé technické riešenie). V 12 prípadoch MZV bolo zapríčinené zlyhaním ľudského faktora (išlo najmä o nezodpovednosť a nedodržanie technických postupov pri zaobchádzaní so znečisťujúcimi látkami) a ďalšie prípady MZV, ktoré neboli významné z hľadiska počtu MZV, boli zapríčinené mimoriadnou udalosťou ako sú požiar, výbuch, poveternostné vplyvy a krádežami pohonných hmôt a transformátorov. V 20 prípadoch MZV sa nedala zistiť príčina vzniku MZV, nakoľko išlo aj o oneskorené hlásenie MZV.

V rámci riešenia MZV bolo zistené, že z celkového počtu 119 MZV, 51 prípadov bolo spôsobených dopravou a prepravou, z toho MZV spôsobila automobilová doprava a preprava v 48 prípadoch a železničná preprava v 3 prípadoch. V automobilovej doprave a preprave (48 MZV) v 26 prípadoch MZV spôsobili slovenskí dopravcovia a prepravcovia a v 18 prípadoch MZV spôsobili zahraniční dopravcovia a prepravcovia, v 2 prípadoch MZV spôsobili fyzické osoby vedúce osobné motorové vozidlo a v 2 prípadoch sa Policajnému zboru Slovenskej republiky nepodarilo objasniť účastníka dopravnej nehody, nakoľko z miesta nehody ušiel. V týchto prípadoch práce na odstránení znečistenia z telesa cesty a príľahlého kontaminovaného terénu vykonal správca komunikácie. V súvislosti s dopravnými nehodami dochádza hlavne k úniku pohonných látok a prevádzkových kvapalín – ropných látok (motorová nafta, olej a pod.), ktoré sú podľa vodného zákona znečisťujúce látky. K úniku znečisťujúcich látok dochádza na pozemnú komunikáciu, t. j. cestné teleso a následne na príľahlý rastlý terén, ktoré sú jeho súčasťou (napr. priekopy, rigoly, násypy, zárezy do svahov

a pod.). V prípade úniku znečisťujúcich látok na rastlý terén dochádza k jeho znečisteniu a následne ku kontaminácii prostredia súvisiaceho s vodou a od vôd priamo závislých ekosystémov.

Príčiny vzniku MZV za rok 2019 sú uvedené v grafe č. 4.

Graf č.4

V kontrolovanom období z celkového počtu riešených MZV, ktoré naplnili znaky MZV (119) bol pri 12 prípadoch MZV zistený úhyn rýb, čo predstavovalo (10 %).

Na vodnom toku Dunaj boli v roku 2019 zaevidované 2 MZV. Všetky MZV sa prejavili plávajúcimi znečisťujúcimi látkami - ropnými látkami na hladine vodného toku Dunaj. V oboch prípadoch MZV bolo zistené znečistenie na hladine hlavného toku rieky Dunaj, príčinu pôvodu týchto MZV sa nepodarilo zistiť, nakoľko zdrojom znečistenia vodného toku mohla byť tranzitujúca loď, ktorú podľa Dohovoru 241/1949 Zb. (Dohovor o režime plavby na Dunaji) počas plavby nie je možné zastaviť.

Inšpekcia v rámci plnenia úlohy Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 62 ods. 8 vodného zákona zabezpečuje aj prevádzkovanie Medzinárodného varovného strediska Slovenskej republiky v súlade s dohovorom o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja (Medzinárodná komisia na ochranu rieky Dunaj – ICPDR so sídlom vo Viedni, základné medzinárodné varovné stredisko PIAC 04 SLOVAKIA).

Na základe prevádzkovania tohto systému sa inšpekcia v roku 2019 zúčastnila dvoch testovaní v rámci Danube Accident Emergency Warning System (ďalej len „AEWS“). Na pôde inšpekcie – ústredí sa v Bratislave v dňoch 2. - 3. apríla 2019 konalo 11. stretnutie členov skupiny Accident Prevention and Control Expert Group v Budapešti, v rámci ktorého sa uskutočnilo spoločné testovanie AEWS 2.0, ktoré bolo zamerané na preverenie funkčnosti Medzinárodného systému včasného varovania v povodí Dunaja a spoluprácu základných medzinárodných varovných stredísk v celom povodí Dunaja (PIAC), pri prípadnom vzniku „havárie“ na vodnom toku medzinárodného významu. Druhé testovanie AEWS 2.0 sa uskutočnilo dňa 05. novembra 2019 vo večerných hodinách pracovného dňa. Toto testovanie

nebolo vopred oznámené a jeho cieľom bolo preverenie funkčnosti systému AEWS, rýchlosti reakcie jednotlivých medzinárodných varovných stredísk v celom povodí Dunaja ako aj základné používanie uvedeného systému. Obidve testovania boli koordinované sekretariátom Medzinárodnej komisie na ochranu rieky Dunaj – ICPDR so sídlom vo Viedni.

V rámci riešenia MZV inšpekcia podľa ustanovenia § 41 ods. 10 vodného zákona je oprávnená vyžadovať spoluprácu orgánov štátnej správy, pôvodcu ak je známy, správcu vodného toku, záchranných zložiek integrovaného záchranného systému, ako aj iných právnických osôb a fyzických osôb. V rámci tejto spolupráce môže inšpekcia ustanoviť z týchto zástupcov aj pracovnú skupinu. V roku 2019 z celkového počtu 119 evidovaných MZV inšpekcia požiadala o spoluprácu pri riešení MZV resp. ustanovila pracovnú skupinu v 101 prípadoch.

Spolupráca orgánov a organizácií zúčastňujúcich sa riešenia MZV v roku 2019 bola na dobrej úrovni. Spolupráca so zástupcami Hasičského a záchranného zboru (ďalej len „HaZZ“) a Policajným zborom Slovenskej republiky (ďalej len „PZ“) sa využíva najmä pri MZV vzniknutých v súvislosti s dopravnými nehodami a úmyselným poškodením zariadení, pri ktorom dochádza k úniku znečisťujúcich látok. Osobitne treba vyzdvihnúť spoluprácu s HaZZ, ktorého príslušníci spolupracujú s inšpekciou pri riešení takmer každého MZV spojeného s únikom znečisťujúcich látok a pri odstraňovaní škodlivých následkov MZV poskytujú významnú technickú pomoc.

V roku 2019 bola spolupráca na veľmi dobrej úrovni aj so správcom vodných tokov – Slovenským vodohospodárskym podnikom, š.p., Banská Štiavnica (ďalej len „SVP, š.p.“) ktorí sa zúčastňoval riešenia MZV. V rámci ustanovených pracovných skupín SVP, š.p., prostredníctvom svojich laboratórií sa zúčastňoval pri riešení MZV a pre potreby inšpekcie zabezpečoval aj akreditované odbery a analýzy vzoriek odobratých vôd.

V prípade, že MZV bolo ohlásené na vodnom toku a v jeho dôsledku došlo aj k úhynu rýb (ryby sú všetky vodné stavovce dýchajúce žiabrami - kruhoústnice, drsnokožce, lúčoplutvovce, vodné mäkkýše, kôrovce a iné planktonické či benthické bezstavovce žijúce vo vodách) inšpekcia spolupracuje s miestne príslušnou Regionálnou veterinárnou a potravinovou správou, ktorá zabezpečuje odber a prepravu odobratého materiálu do laboratória na analýzy.

V hodnotenom období v rámci riešenia MZV, nakoľko nebol zistený pôvodca MZV, v 2 prípadoch práce na bezprostredné zneškodnenie a odstránenie škodlivých následkov MZV boli hradené z finančných prostriedkov Environmentálneho fondu a to vo výške 18 553,52 eur.

Pri riešení MZV v prípade, že bol zistený pôvodca MZV, inšpekcia vydávala príkazy pôvodcom MZV ústne a následne tieto príkazy boli zaznamenané v dokumentoch z riešenia MZV. Tieto príkazy boli následne kontrolované v rámci zasadnutí pracovných skupín. V roku 2019 inšpekcia v správnom konaní uložila 3 pôvodcom MZV opatrenia na odstránenie škodlivých následkov MZV, nakoľko termínované opatrenia, ktoré boli uložené v rámci riešenia MZV neboli splnené.

Pri riešení MZV inšpekcia zisťuje pôvodcu MZV a to preukázaním príčinnej súvislosti s prevádzkovaním zariadenia v čase, keď došlo k MZV. Za spôsobené MZV pôvodcom MZV

v hodnotenom období bolo uložených v správnom konaní 17 pokút a v roku 2020 v správnom konaní bude 19 pôvodcom MZV uložená pokuta podľa vodného zákona.

V 30 prípadoch MZV, ktoré naplnili znaky MZV, inšpekcia nezistila príčinnú súvislosť pôvodcu MZV s prevádzkovaním zariadenia v čase, keď došlo k MZV a preto pokuta za spôsobené MZV nebola uložená. Išlo o MZV, ktoré vznikli na základe nepredvídateľnej situácie ako napr. zrážka so zverou, prekážkou v jazdnej dráhe dráhového vozidla, nezapríčená technická porucha (defekt, skrat elektronického zariadenia) v 2 prípadoch išlo o krádeže pohonných hmôt a v 4 prípadoch išlo o poveternostné vplyvy.

V 26 prípadoch MZV pokuta pôvodcom MZV nebola uložená. Z uvedeného počtu (26) v 19 prípadoch išlo o cudzích štátnych príslušníkov, v 7 prípadoch bolo riešením MZV zistené, že sa jedná o fyzické osoby a preto boli tieto MZV odstúpené na miestne príslušné Okresné úrady.

Zo závažnejších MZV, ktoré zaevidovala inšpekcia v roku 2019 možno uviesť nasledovné MZV:

1. Znečistenie vodného toku Čierna Voda v obci Bernolákovo

Znečistenie vodného toku Čierna Voda v obci Bernolákovo bolo ohlásené na OIOV Bratislava dňa 13.01.2019 o 21:08 h. Obecnou políciou Bernolákovo.

MZV sa vo vodnom toku Čierna voda, v lokalite ktorá sa nachádza v blízkosti križovatky ulíc Trnavská – Hlavná oproti ihrisku Žihadielko v obci Bernolákovo, sa prejavilo sivohnedým zafarbením, zápachom po splaškových odpadových vodách a výskytom plávajúcich znečisťujúcich látok na hladine vodného toku Čierna voda v dĺžke niekoľko desiatok metrov (toaletný papier, hygienické potreby). Úhyn rýb v toku nebol zistený. Ďalej bolo zistené, že aj na nespevnenej ploche pri prečerpávacej stanici ČS3 Bernolákovo (obr. č. 1) ako aj na úrovni cyklochodníka a brehu vodného toku Čierna voda (obr. č. 2) sa vyskytovali nánosy znečistenia (toaletný papier, hygienické potreby) po splaškových odpadových vodách.

Príčinou vzniku MZV bolo vypúšťanie nečistených splaškových odpadových vôd bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy z prečerpávacej stanice ČS3 Bernolákovo, na prilahlý terén a následne do vodného toku Čierna Voda. Z riešenia MZV ďalej vyplynulo, že prečerpávaciu stanicu ČS3 Bernolákovo prevádzkuje Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s.

Za uvedené MZV bola spoločnosti Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s., uložená pokuta vo výške 20 000 eur.

Obr. č.1

Obr. č. 2

2. Znečistenie v lokalite Železná studienka v Bratislave

Znečistenie v meste Bratislava v lokalite Železná Studienka (Ostružinový chodník) bolo ohlásené na OIOV Bratislava dňa 11.04.2019 o 11:45 h. operačným strediskom Integrovaného záchranného systému – linka 112. MZV sa prejavilo únikom znečisťujúcich látok zo sudov, ktoré boli uložené na rastlom teréne na lúke a v lese na Železnej studienke. V okolí bol cítiť zápach po chemických látkach.

V lese sa nachádzalo 11 plechových sudov (obr. č. 3, 4 a 5) o rôznych objemov (od 50 l do 200 l), na lúke sa nachádzalo 5 plechových sudov (obr. č. 6) o rôznych objemov (od 50 l do 200 l) a 5 plechových sudov o rôznych objemov (od 50 l do 200 l) sa nachádzalo aj na rastlom teréne vedľa prístupovej komunikácie Zidiny. Sudy, ktoré sa nachádzali na rastlom teréne mali poškodený a skorodovaný obal, v dôsledku čoho dochádzalo k úniku týchto znečisťujúcich látok do prostredia súvisiaceho s vodou a od vôd priamo závislých ekosystémov.

Na základe organoleptických pozorovaní bolo zistené, že v sudoch boli skladované látky ropného pôvodu (opotrebované motorové, prevodové oleje, lepidlá a farby, striebrenka a pod.).

Odstránenie MZV a uvedenie predmetného územia do pôvodného stavu bolo financované z finančných zdrojov Environmentálneho fondu vo výške 18 164,16 eur, nakoľko riešením MZV sa zatiaľ nedalo preukázať pôvodcu MZV. Určenie pôvodcu MZV v súčasnej dobe riešia orgány činné v trestnom konaní.

Pri zneškodňovaní MZV a odstraňovaní jeho škodlivých následkov sa odstránilo:

- 13,12 t kontaminovanej zeminy obsahujúcej znečisťujúce látky, ktoré boli zneškodnené v stredisku Hydropolu v Čiernom Majeri.
- 2,62 t kontaminovanej zeminy obsahujúcej znečisťujúce látky, ktoré boli zneškodnené v stredisku EBA Pezinok.
- 0,8 t odpadových olejov; 0,1 t lepidiel; 0,22 t farieb a 0,08 t kontaminovaných obalov, ktoré boli zneškodnené v stredisku EBA Pezinok.

Obr. č.3

Obr. č.4

Obr. č.5

Obr. č.6

3. Znečistenie vodného toku Heľpiansky potok (Heľpa)

Dňa 28.01.2019 o 07:35 h. bol na OIOV Banská Bystrica operačným strediskom Integrovaného záchranného systému – linka 112 ohlásený únik znečisťujúcej látky z nadzemnej nádrže spoločnosti SF Soepenber, s.r.o., v k.ú. obce Heľpa do areálu spoločnosti BioEkoTerm, spol. s r.o. a následne aj do vodného toku Heľpiansky potok.

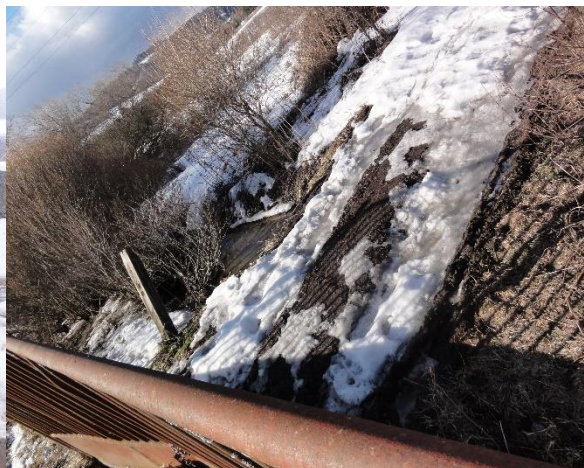
MZV sa prejavilo únikom znečisťujúcej látky - síranu amónneho pod obchodným názvom SF TRYPTO MIX z dvoch nadzemných ocelových nádrží o objeme 469 m³ (obr. č. 7) do havarijnej vane a následne aj do vodného toku Heľpiansky potok. MZV sa vo vodnom toku Heľpiansky potok prejavilo hnedým zafarbením vody (obr. č. 8) ako aj zápachom po hnojivách. Úhyn rýb vo vodnom toku nebol zistený.

Príčinou MZV bolo poškodenie predmetných nádrží spoločnosti SF Soepenber, s.r.o., ktorých obsah unikol do havarijnej nádrže. Havarijná nádrž bola netesná a v zlom technickom stave v dôsledku čoho znečisťujúca látka vytekala aj do okolitého prostredia a do vodného toku Heľpiansky potok (obr. č. 9 a č. 10). Bezprostredné opatrenia na zneškodnenie škodlivých následkov MZV a zamedzenie šírenia znečistenia na mieste vykonali príslušníci HaZZ Brezno a HaZZ Banská Bystrica, ktorí zastavili únik znečisťujúcej látky zo skladovacej nádrže. Privolaní pracovníci Kontrolného chemického laboratória Slovenská Lupča nenamerali nebezpečné hodnoty látok v ovzduší.

Za uvedené MZV bola spoločnosti SF Soepenber, s.r.o. Trnava uložená pokuta vo výške 5 500 eur.

Obr. č. 7

Obr. č. 8

Obr. č. 9

Obr. č. 10

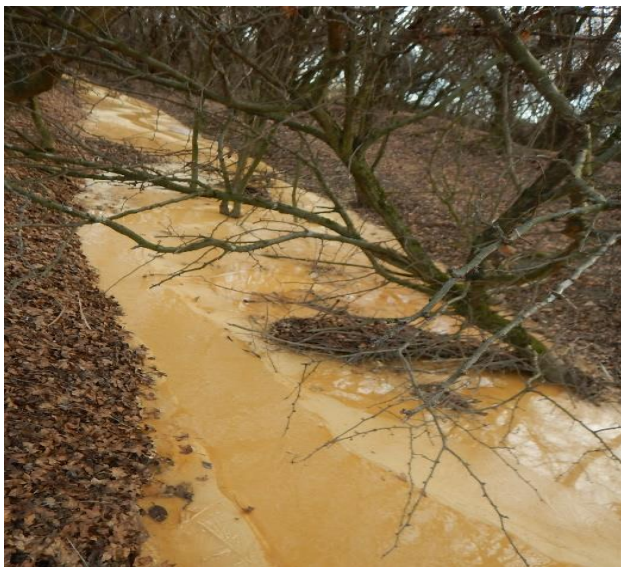
4. Znečistenie vodného toku Telinský potok (Čifáre)

Znečistenie vodného toku Telinský potok v k.ú. obce Čifáre bolo ohlásené na OIOV Stále pracovisko Nitra dňa 04.01.2019 o 14:15 h. vodohospodárom závodu Atómové elektrárne Mochovce - Slovenské elektrárne, a.s.

MZV sa prejavilo únikom odpadovej vody s obsahom kalu do Telinského potoka a následne do vodnej nádrže Čifáre. Vo vodnom toku v úseku cca 350 m a v hornej časti vodnej nádrže bolo dôsledkom usadenia kalu spozorované oranžovo-žlté sfarbenie vody (obr. č. 11), úhyn rýb nebol zistený.

V rámci riešenia MZV bolo zistené, že príčinou MZV bolo prasknutie potrubia kalovodu dopravujúceho kal, ktorý vzniká pri čírení povrchovej vody z vodného toku Hron, na odkalisko Čifáre (obr. č. 12), čím došlo k vypúšťaniu kalových odpadových vôd z potrubia kalovodu bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy, do vodného toku Telinský potok v rkm 11,350. Riešením MZV bolo zistené, že pôvodcom MZV sú Slovenské elektrárne, a.s. Po oprave netesnosti potrubia pôvodca MZV uviedol kontaminované územie do pôvodného stavu v súlade so zákonnými predpismi na úseku životného prostredia. Na odstraňovanie kalu boli použité dva vysokovýkonné vákuové vysávače - sacie bągre (obr. č. 13). Celkovo bolo spolu odstránených 128 m³ kalu. Celkové náklady, ktoré investovali Slovenské elektrárne, a.s. boli 34 206 eur bez DPH.

Za uvedené MZV bola spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s., uložená pokuta vo výške 5 000 eur.

Obr. č.11

Obr. č. 12

Obr. č. 13